תרומה ג

א. פון פסוק[1] „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" לערנט אַרויס דער רמב"ם אין הלכות בית הבחירה[2]: „מצות עשה לעשות בית ליי' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות כו' שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו, והי' לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו'"[3].

אָבער אין הלכות מלכים[4] לערנט עס אַרויס דער רמב"ם פון אַן אַנדער פסוק: „שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ וכו' ולבנות בית הבחירה שנאמר[5] לשכנו תדרשו ובאת שמה". איז ידועה די קושיא: פאַרוואָס בריינגט ער ניט דאָ דעם זעלבן פסוק וואָס ער בריינגט אין אָנפאַנג הל' בית הבחירה?

דער לחם משנה[6] ענטפערט אויף דעם, אַז דער פסוק „ועשו לי מקדש" רעדט וועגן „משכן המדבר", און דער פסוק „לשכנו תדרשו" מיינט דעם „משכן שילה" (ווי רש"י טייטשט[7]), און „כי היכא דבשילה ובמדבר היא מצוה ודאי דבבית הבחירה היא מצוה"[8].

עס איז אָבער ניט פאַרשטאַנדיק: וויבאַלד אַז בנין „בית ליי'" רעכנט דער רמב"ם אין הלכות ביה"ב אַלס „מצות עשה" — און דאָס מיינט אָ מצוה הנוהגת לדורות — פאַרוואָס בריינגט ער אָ פסוק וואו דער ציווי איז נאָר אויף בנין המשכן?

און ס'איז בכלל קשה להבין, אַז איז הלכות בית הבחירה, וואָס כשמן כן הן, אַז דער גאַנצער תוכן איז די מצות עשה לדורות פון (בנין) ביהמ"ק, זאָל ער בריינגען אָ פסוק וואו דער ציווי איז אויפן משכן המדבר — און אין הלכות מלכים, וואָס כשמן כן הן, אַז עס רעדט זיך בעיקר וועגן מצות (מינוי) מלך, זאָל ער בריינגען דעם פסוק „לשכנו תדרשו" וואָס רעדט וועגן משכן שילה (און בית עולמים[9]).

ב. לכאורה קען מען פאַרענטפערן, אַז דער רמב"ם בריינגט אין הלכות ביה"ב דעם פסוק „ועשו לי מקדש" (ניט אַלס ציווי אויפן משכן, נאָר) ווייל פון אים לערנט מען אָפ די מצוה (כללית) פון בנין ביהמ"ק, ווי מען געפינט עס אין מדרשים[10]. לפי"ז איז אָבער צוריק ניט פאַרשטאַנדיק, וואָס ביי מצות בנין בית הבחירה אין הלכות מלכים בריינגט ער אַן אַנדער פסוק — „לשכנו תדרשו ובאת שמה".

וביותר יוקשה אַז ס'איז משמע מסגנון הלשון וכו', אַז דער מקור פון רמב"ם אין הלכות מלכים איז פון דעם מדרש[11]

---

1) פרשתנו כה, ח.

2) בתחלתו. ובסהמ"צ מ"ע כ. ועד"ז בחינוך מצוה צה.

3) ראה יב, ט.

4) בתחלתו.

5) ראה יב, ה.

6) בהלכות מלכים שם.

7) עה"פ ראה שם. וראה ספרי שם יב, יא. פרש"י שם. אבל בספרי שם לפנ"ז (יב, ה) ולאח"ז (יב, יד) דקאי על ירושלים. וכ"כ ברמב"ן עה"ת קרח טז, כא.

8) וראה שם בסיום דבריו ולפי מ"ש הרא"ם כו'.

9) ראה לעיל הערה 7.

10) סדר עולם רבה ספי"ו. תנחומא תצא יא (תנחומא באבער שם). פסיקתא דר"כ (באבער) פ"ג (עה"פ והי' בהניח גו'). ועוד. ובהנ"ל משמע שקאי רק על בנין בית הבחירה.

11) תנחומא ופסיקתא שם. אבל בנר"כ הרמב"ם שם כ' דמקורו מסנהדרין (כ, ב). וספרי (ראה יב, י), אבל שם לא הובאו הפסוקים כברמב"ם. ולאידך

וואָס בריינגט דעם פסוק „ועשו לי מקדש" אויפן בית המקדש. וז"ל:

„על שלשה דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ למנות עליהם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק למנות עליהם מלך דכתיב שום תשים עליך מלך לבנות להם בית הבחירה דכתיב ועשו לי מקדש להכרית זרעו של עמלק דכתיב והי' בהניח ה"א גו' תמחה את זכר עמלק", זעט מען דאָך אַז ביים זעלבן ענין פון די דריי ציווים איז אין מדרש דער לימוד אויף מצות בנין בית הבחירה פון פסוק „ועשו לי מקדש" — היינט פאַרוואָס איז דער רמב"ם אין הלכות מלכים משנה (פון מדרש און פון הלכות ביה"ב) אוון בריינגט דעם ציווי פון אַז אַנדער פסוק?

ג. אויך דאַרף מען פאַרשטיין: אויף בנין ביהמ"ק איז דאָך פאַראַן א פסוק אוון ציווי מפורש (ניט ווי „ועשו לי מקדש" וואָס בפשטות רעדט ער וועגן משכן): „והי' המקום אשר יבחר ה"א בו לשכן שמו שם גו'"[12], ווי מ'געפינט עס אין גמרא[13] אוון אין ספרי[14] — איז פאַר־ווואָס בריינגט ניט דער רמב"ם, וואָס רעכנט די מצוה לדורות, אָט דעם פסוק אין אַנהייבּ הלכות בית הבחירה?

דער כסף משנה[15] פאַרענטפערט עס, ווייל דער רמב"ם לערנט אַז דער פסוק „והי' המקום וגו'" איז ניט געזאָגט געווארן אַלס ציווי צו בויען א בית המקדש, נאָר א „סיפור בעלמא הוא" (— אַז מען זאָל בריינגען קרבנות למקום אשר יבחר ה'); אוון דאָס וואָס די גמרא (וספרי) בריינגט יע דעם פסוק, איז דאָס בלויז אַלס ראי' אַז „הכרתת זרעו של עמלק קודמת לבנין בית הבחירה".

לפ"ז אַבער (איז נוסף אַף דער ניט גלאַטקייט מצד הכלל הידוע ברמב"ם[16] אַז ער בריינגט א דרשה הפשוטה ביותר אע"פ שלא נמצאת בש"ס, ועד"ז דאַרף זיין בנדו"ד — אוון דאָ איז לא כן הוא) ווערט די שאלה[17] פאַרוואָס בריינגט עס ניט אויך דער רמב"ם (אין הלכות מלכים[18]) אַלס ראי' אַז הכרתת זרעו של עמלק קודמת לבנין הבית?

ד. אויך פאַדערט זיך הסברה אין דברי הרמב"ם אין הלכות בית הבחירה, וואָס נאָכדעם וואָס ער איז מסיים אין הלכה א' „וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו'" — איז ער ממשיך אין הלכה ב': „כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה. ושס"ט שנה עמד משכן שילה וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש ומגבעון באו לבית העולמים. וימי נוב וגבעון שבע וחמשים שנה".

איז שווער צו פאַרשטיין: דער רמב"ם איז דאָך א ספר פון הלכות — איז למאי נפק"מ, להלכה, אָט די אריכות, אַז מ'האָט אויפגעשטעלט דעם משכן בגלגל

במדרשים הנ"ל א' ביהב"ח לפני מלחמת עמלק. וראה קרית ספר (הל' מלכים) שם. סמ"ג מ"ע קיד־קטו.

12) ראה יב, יא.

13) סנהדרין שם.

14) ראה שם. וכ"כ הסמ"ג במ"ע קסג וברמזי מ"ע שם. וראה לקמן הערה 35.

15) ריש הלכות בית הבחירה.

16) לח"מ הל' מלכים שם ה"ב. יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד.

17) כמו שהקשה בכס"מ ריש הלכות מלכים.

18) שם ה"ב. ועיי"ש בלח"מ.

אוּן דערנאָך אין שילה נוב וגבעון — דאָס איז דאָך לכאורה נאָר א סיפור פון דברי ימי ישראל?

הן אמת, אַז דער מקור פונעם סדר הבנינים וכו׳ פון דעם רמב״ם איז פון דער משנה במס׳ זבחים[19] — אָבער אין משניות זיינען דאָ כמה ענינים וואָס זיינען ניט הלכות[20], משא״כ דער ספר „היד״ פון רמב״ם וואָס באַשטייט נאָר פון הלכות פסוקות[21].

נאָכמער: אויך אין דער משנה וועט ניט דערציילט סתם ווען דער סדר הבנינים, נאָר בצירוף הלכות ודינים וואָס זיינען בזה, אַז „באו לגלגל הותרו הבמות ק״ק נאכלין כו׳ באו לשילה נאסרו הבמות כו׳ באו לנוב וגבעון הותרו הבמות (וואָס דאָס אַלץ איז אויך א הקדמה, אַז נאָר נאָכדעם וואָס) באו לירושלים נאסרו הבמות ולא הי׳ להן היתר והיא היתה נחלה״.

דער רמב״ם אָבער דערמאָנט דאָס אַלעס ניט. און דער טעם איז מובן בפשטות, ווייל „מאי דהוה הוה״; און צום דין אין רמב״ם (ה״ג) „כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית ליי׳ ולהקריב בהן קרבן״ זיינען ניט נוגע אַז „באו לגלגל הותרו הבמות״ און „באו לשילה נאסרו וכו׳״ —

עפכ״ז וועט די תמי׳ נאָך גרעסער, א) וואָס ער ברייננט דעם סדר פון „גלגל וכו׳ ומשם באו לשילה וכו׳״ און ב) איז נאָך מפרט דעם מספר פון די יאָרן וואָס יעדער פון זיי איז געשטאַנען, וואָס דאָס איז דאָך, אפילו בזמן גלגל וכו׳, ניט מער ווי אַן ענין פון דברי ימי ישראל, און ג) וואָס ברייננט זיך אויך ניט אין דער משנה.

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים לבאר דעם טעם, וואָס אין הלכות מלכים וואו עס רעדט זיך וועגן דער מצוה פון (מינוי) מלך, ברענגט דער רמב״ם אויך די מצות פון בנין בית הבחירה (און אַלע „ג׳ מצות״).

עד״ז געפינט מען אין ספר המצות: וועז ער רעכנט דאָרט די מצוה פון בנין בית המקדש[22] — „שצונו לעשות בית עבודה כו׳[23] והוא אמרו יתעלה ועשו לי מקדש״, איז ער מוסיף: „ולשון ספרי שלש מצות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק״[24]. איז אויך אין דעם ניט מובן: וואָס זיינען די אַנדערע צוויי מצות נוגע בא דעם ברייננען מצות בנין ביהמ״ק[25]?

אויך דאָס וואָס ער הויבט אָן (כל׳ הגמרא והספרי) „שלש מצות״ איז לכאורה א יתור לשון: ער רעכנט דאָך גלייך אויס (ווי אין גמרא און ספרי) די דריי מצות בפרט — צוליב וואָס דאָרף ער פריער מקדים זיין זייער מספר, ובלשון הש״ס[26]: „מנינא למה לי״?*[26]

---

19) קיב, ב. ובגמרא שם קטז, ב ואילך (קיח, ב ואילך). כציון הכס״מ.

20) וכן בגמרא.

21) כמ״ש הרמב״ם בהקדמתו.

22) במ״ע כ׳.

23) כ״ה בסהמ״צ הוצאת קאפח. ועד״ז בהוצאת העליר „לבנות בית עבודה כו׳״. אבל בהוצאה שלפנינו: לבנות בית הבחירה לעבודה. וראה לקמן הערה 34.

24) וכן הביאו במ״ע קפח במצות להכרית זרע עמלק.

25) דבשביל ההמשך „הנה התבאר שבנין בית הבחירה מצוה בפני עצמה״ הי׳ מספיק שיאמר „שלש מצות נצטוו כו׳. ולבנות להם בית הבחירה״.

26) שבת סט, א. וש״נ.

*26) להעיר מיד מלאכי כללי הרמב״ם סל״ד. אבל יש לחלק בנדו״ד.

מען קען ניט זאָגן אַז דאָס ווערט פאַרענטפערט בפרש"י שם[27]: להכי נקט שלש הללו שהן תלויות זו בזו לעשותן כסדרן כו' מלך ואחרי' עמלק ואחרי' בית הבחירה,

וואָרום דאָס איז מבאר נאָר וואָס „נקט שלש הללו", אַבער ניט די הקדמה — ג' מצות.

ו. דער ביאור בזה: די דריי מצות זיינען (בל' רש"י) „תלויות זו בזו". ד.ה. הגם אַז זיי זיינען דריי באַזונדערע מצות, איז אַבער יעדער מצוה (אויך) אַ פרט, בריינגט שלימות אין די אַנדערע צוויי: שלימות מצות מינוי מלך ווערט דערגרייכט ווען ס'ווערן אויך אויס־געפירט די מצוות פון להכרית זרעו של עמלק ובנין בית הבחירה*[27], און עד"ז ביי די אַנדערע, ביז אַז שלימות קיום מצות בנין בית הבחירה איז פאַרבונדן מיטן קיום המצוות פון מינוי מלך ומלחמת עמלק[28].

און בהמשך לזה לערנט מען ווייטער אַרויס פון פסוק, אַז די שייכות פון „זו בזו" איז אויך בנוגע דעם סדר: פריער מינוי מלך, דערנאָך להכרית זרעו של עמלק און נאָכדעם דער בנין ביהב"ח.

ד.ה. דאָס איז ניט נאָר אַ סדר אין זמני החיוב וקיום המצות מצד די אידן — „נצטוו ישראל" (מצד דעם גברא), נאָר דאָס איז אַ פרט אין מינוי מלך: מצד דעם גדר פון מלך דאַרף זיין מלחמת עמלק*[28] ובנין ביה"ב, און מצד דעם גדר פון בית המקדש, פאַדערט זיך אַז עס זאָל זיין מינוי מלך[29] ומלחמת עמלק.

---

27) סנהדרין שם ד"ה שלש מצות.

*27) מעין זה (אף שאינו ממש אותו ענין): במינוי מלך — מלך ישראל, מבית דוד, נמשח בקרן, על כל השבטים. ועוד.

בעמלק — באופן דיהושע, שאול, בימי המן, דכל יחיד. ועוד.

בביהב"ח — משכן וכו', בית ראשון, כשחסרו בו ה' דברים, ב"ש. ועוד.

ועד"ז בשאר מצות — ולדוגמא: תש"ר בפ"ע, לאחרי תש"י. ציצית, תכלת בציצית. ואכ"מ.

28) ואפשר שיהי' רק לכתחילה, או גם לעכב — וראה הדוגמאות דבהערה הקודמת. וראה לקו"ש חי"ח (ע' 215) די"ל דמ"ש במשנה (מדות פ"א מ"ג־ד) „חמשה שערים היו כו' — „שבעה שערים היו" (אף שמפרשם לאח"ז) לרמז שכולם הם מציאות אחת וכ"ז שלא ישנם כל השערים אין לא' מהם דין שער (וע"ד מכות ט, ב. שש ערי מקלט כו').

*28) להעיר שכשבקש משה (פנחס כז, טז־יז) „יפקוד ה' אלקי הרוחות גו'", אמר „אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם גו'" ובספרי ובמפרשי התורה שהוא למלחמה, ובפרש"י שם „לא כדרך מלכי האומות כו' משלחין חיילותיהן למלחמה כו', וכדרך שעשה יהושע. וכן בדוד כו'". ולהעיר שבגמרא (סנהדרין שם) ובספרי (ראה) שם הביאו לרא' שמינוי מלך הוא לפני מלחמת עמלק „כשהוא אומר כי יד על כס י־ה מלחמה לה' בעמלק ואין כסא אלא מלך שנאמר כו'", והרי ע"ז דרשו רז"ל (נסמן לקמן הערה 75 וראה הערה 76), שהכסא שלם תלוי במחיית עמלק. וראה רמב"ן ס"פ בשלח. לקמן הערה 31.

29) להעיר מזה ש„אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך כו'" (שבועות יד, א במשנה. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הי"א). וגם לפי הדיעה בגמרא שם (טז, א) „באחת מכל אלו", כ' הריטב"א (שבועות שם) ד„למצוה בעי' כולהו". וראה צפע"נ לסנהדרין שם.

בעיון יעקב לע"י סנהדרין שם כ', דמשמעות הש"ס דלא קמסתפק כלל אי לבנות ביהמ"ק תחלה קודם העמדת מלך לפי דמילתא דפשיטא דהעמדת מלך קודם כדאיתא בב"ב (ד, א). ועד"ז הוא בשו"ת בית הלוי ח"ב ס"א סק"ח (בהגהה), דפשיטא לי' דמלך קודם מצד הנ"ל דא"א לקדש העזרה אלא במלך. אבל בהרי"ף לע"י שם, דגם בזה מסתפק לי'. וגם דמשמע מהגמ' (ובפרט מפרש"י הנ"ל) דשייכותם הוא גם: א) מצד קיום המצוה — פועל, ב) מצד הנפעל שישנו מלך והכרתת זרעו של עמלק. ולא רק מצד המציאות דמבלי מלך א"א לקדש העזרה וכיו"ב. וראה לקמן הערה 31, 32. ולהעיר ממו"נ ח"ג פמ"ה.

•) וראה רמב"ם שם פ"א ה"ד. ספ"ד. וראה לקו"ש חי"ח ע' 279 הערה 56.

[און דעריבער בריינגט דאָרט דער רמב"ם (אין הלכה ב') די פסוקים[30] „ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו'", די ראי' פון פסוק איז ניט בלויז אויף דעם סדר פון זמן המצות — אויף דערויף וואָלט געווען געגונג די (ערשטע) פסוקים וואָס די גמרא בריינגט „והניח לכם מכל אויביכם וגו' והי' המקום אשר יבחר ה' גו'" — נאָר (בעיקר) אַז דאָס איז אַן ענין וגדר אין (קיום מצות) „מלך" ומלחמת והכרתת עמלק: „ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב גו' ויאמר המלך גו'"][31].

דערמיט ווערט פאָרשטאָנדיק וואָס דער רמב"ם בריינגט אַלע „ג' מצות" אין הלכות מלכים און אויך אין דער מ"ע אויף בנין המקדש — ווייל זיי זיינען תלוי און געבונדן זב"ז[32].

ז. לפי"ז איז אויך מבואר דער המשך פון די הלכות אין אָנפאָנג הלכות בית הבחירה: „מ"ע לעשות בית ליי' מוכן כו' שנאמר ועשו לי מקדש" און איז ממשיך „וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה כו'", ד.ה. אַז מצות בנין „בית ליי'" גייט (אויך) אויף דעם משכן וואָס משה רבינו האָט געמאַכט[33];

און וויבאַלד אַז מצות בנין בית המקדש איז פאַרבונדן מיט די אַנדערע צוויי מצות, אַז צום גדר (הקיום) פון בנין המקדש איז נוגע דער (פריער־דיקער) קיום פון מינוי מלך און דער „בהניח" פון מלחמת עמלק — דאָרף מען זאָגן אַז אַזוי איז געווען בא אַלע בתי־מקדש;

ד.ה. הגם אַז דאָס זיינען „ג' מצות" וואָס „נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ", איז דאָס נאָר בנוגע דעם ציווי

---

30) ש"ב ז בתחלתו.

31) עפמש"כ הרמב"ם בסהמ"צ סוף חלק המ"ע „שהם חובה על הצבור לא כל איש ואיש כמו בנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרעו של עמלק" יל"ע אם הצורך במלך במחיית עמלק ובנין בית הבחירה הוא כיון דאז נעשה השלימות דגדר צבור [ויומתק לפי"ז מה שנצטוו בכניסתם לארץ (דוקא) עפמ"ש בצפע"נ (לרמב"ם הל' ברכות פ"י הי"א. מהד"ת צ, ב. שו"ת צפע"נ ווארשא (נ.י. תשי"ד) סקמ"ג) דכשנכנסו לא"י דוקא נעשו גדר צבור] אבל לפי"ז שונה דין צבור במצות מינוי מלך מבהשאר. או דמצות אלו שייכות במיוחד למלך, כפשטות הכתובים שהביא הרמב"ם וכמ"ש ברד"ק (שמואל שם) דעל המלך מוטל לעשות ולצוות את ישראל כו' (וראה צפע"נ לסנהדרין שם). וע"ד דעת הירא"ם סרצ"ט (בהשלם — סתל"ה). רמב"ן ס"פ בשלח — לענין מחיית עמלק דהמלך חייב. ומצד זה נק' מצות **על הצבור**. **וראה לשון הרמב"ם רס"ה מהל' מלכים (ובה"ה שם) לענין מלחמת עמלק.**

32) ולפי כהנ"ל נמצא דהשייכות דג' מצות אלו

---

*) להעיר משו"ת הרשב"א ח"א סקמ"ח „המלך כצבור שהצבור וכל ישראל תלוין בו". וראה בארוכה לקו"ש חי"ט ע' 165 ואילך.

י"ל בג' אופנים: א) מצד הזמן, דזמן חיוב הכרתת זרעו של עמלק הוא לאחר מינוי מלך. וזמן חיוב בנין בית הבחירה הוא לאחר מלחמת עמלק. ב) מצד קיום המצוה, דקיום מצות בנין בית הבחירה הוא לאחר קיום מצות מינוי מלך ומלחמת עמלק (ועד"ז לאידך, דשלימות קיום מצות מינוי מלך היא כאשר מקיימים לאח"ז גם הכרתת זרעו של עמלק ובנין בית הבחירה). ג) שלימות בהחפצא דבית הבחירה כאשר הוא נעשה לאחר מינוי מלך ומלחמת עמלק (וכן לאידך שלימות גדר מלך כאשר לאח"ז הוא מלחמת עמלק ובנין בית הבחירה). ובפרט לפי משנת"ל הערה 29.

אבל י"ל דשלימות החפצא אינה תלוי' בסדר קיומם, כ"א רק בהמציאות דכל הג'. ודוגמא בתש"ר — שמספיק ש„כל זמן שבין עיניך יהיו שנים", או שצ"ל גם „והי' לאות ע"י (והדר) ולטוטפות בין עיניך". ונפק"מ בהיקדים תש"ר — האם צריך לחלצו ולהניח תש"י ותש"ר. וראה לקו"ש חי"ט ע' 47 ואילך.

בסגנון פשוט יותר ג' אופנים הנ"ל: א) מצד הפועל, ב) פעולה, ג) נפעל.

33) אלא מכיון שהי' לפי שעה מוכח שבזה לא נגמר קיום הציווי ד„ועשו לי מקדש" כפשטות הפי' ברמב"ם.

פון אַלע דריי מצות, ווייבאַלד אַבער אַז מצות בנין „בית ליי״ איז איין ציווי לכל הדורות[34] — „ועשו לי מקדש״ — וואָס איז כולל אַלע (אויך די פריערדיקע) בנינים[35], איז מובן[36], אַז אויך ביי יעדן פריערדיקן בנין המקדש (משכן) איז (דאָס געווען נאָכדעם ווי ס׳איז געווען)

34) ולכן כאן כשמדבר בתוכן המ״ע לדורות כ׳ „לעשות בית ליי כו״•, משא״כ בריש הל׳ מלכים כ׳ „לבנות בית הבחירה״. וראה לקמן הערה 54. ולהעיר שבהמצות שבהכותרת להל׳ ביהב״ח כ׳ „לבנות בית המקדש״. ובמנין המצות בריש ספר היד „לבנות בית הבחירה״. וראה לקו״ש חי״ז ע׳ 91 והערה 93. חי״ט ע׳ 140 ואילך ושם ע׳ 143. וש״נ.

35) ראה עד״ז ספרי דבי רב לספרי ראה (פי׳ יד) דועשו לי מקדש הוא ציווי לאותה שעה ולדורות דמאותה שעה חייבים לעשות מקום מקודש כו׳. ובאוה״ח פרשתנו עה״כ. קרית ספר ריש הל׳ ביהב״ח שם. ואולי זוהי כוונת הכס״מ בריש הל׳ ביהב״ח „שמע דהאי קרא כלל הוא לכל מקום הן למשכן שבמדבר בין לשילה ונוב וגבעון בין לבית עולמים״. וראה הר המור״ הל׳ ביהב״ח שם סק״ב•.

משא״כ דעת הסמ״ג, אף שגם הוא הביא הכתוב „ועשו לי מקדש״ ברמזי מ״ע (קסג) הרי: א) ממשיך שם „ונא׳ והי׳ המקום אשר יבחר גו׳״. וגם בהכתוב „ועשו לי מקדש״ כ׳ „וגו׳ וכן תעשו״ (ראה פרש״י עה״פ). משא״כ ברמב״ם. ב) מלשונו שם בפנים „זמן מצוה זו של בנין ביהב״ח לא הגיעה עד ימי דוד כו״. משמע שלפנ״ז לא הי׳ מצוה (וראה כס״מ שם). אף שיש לתרץ שכוונתו זמן מצות בנין בית הבחירה דוקא, שהרי קאי בהמשך ההתחלה שג׳ מצות נצטוו. אבל מ״מ מזה שבמצות בנין הבית חשיב רק זה (ש״ג׳ מצות נצטוו״) ולא כברמב״ם משמע דלא ס״ל כהרמב״ם.

36) ומכיון דהמ״ע „לעשות בית ליי״ הוא „מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה״ י״ל דגם במשכן, שילה ונוב וגבעון הי׳ מצות עלי׳ לרגל. וידועים דברי הרמב״ן (ראה טז, ט) או שיבאר כאן שלא יתחייבו לעלות לרגל כו׳ (וראה שם יב, ח). וראה הר המור״ הל׳ ביהב״ח בתחילתו סק״א. ועוד. ואכ״מ.

•) וכן בסהמ״צ מ״ע כ׳ „בית עבודה כו״ — ראה הוצאות העליר וקאפח. משא״כ בסהמ״צ לפנינו, כנ״ל הערה 23.

•) להעיר מחזקוני ראה יב, ה.

אַ מלך און „הניח גו׳ מכל אויבֿיך מסביב״, ווייבאַלד אַז „תלויות זו בזו״.

[נאָר כשם ווי די שלימות אין ביהמ״ק עצמו לדורי דורות[37] איז געווען דער בנין בית עולמים כ„שנבנה המקדש בירושלים״, אַזוי אויך אין זיינע תנאים וגדרים (אַלס הקדמה לזה), מינוי מלך ומלחמת עמלק, אַז זייער שלימות[38] האָט זיך אויפגעטאָן דורך דעם בנין המקדש בירושלים דוקא].

און מהאי טעמא בריינגט דער רמב״ם דעם פסוק „ועשו לי מקדש״ און איז גלייך ממשיך „וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי׳ לפי שעה״: דער ציווי כפשוטו איז דאָך געווען אויפן משכן שעשה משה, וואָס אויך דערמיט האָט מען מקיים געווען מצות בנין „בית ליי״ מיט אַלע גדרים שבו — וואָרום „משה רבינו מלך הי״״, ווי דער רמב״ם שרייבט[39], און ס׳איז געווען לאחר מנוחה פון מלחמת עמלק: „ויחלש[40] יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב״[41]; און פון דעמאָלט אָן איז דער חיוב הציווי פון „ועשו לי מקדש״ — געבליבן אויף אַלעמאָל.

37) ראה לשון הרמב״ם בהל׳ ביהב״ח פ״א ה״ג.

38) שאז נצטוו וקיימו מצות אלו — המעלה באופן הב׳ דלעיל הערה 32. משא״כ באופן הא׳ והג׳. אף שמובן שגם בזה תוס׳ שלימות כי נעשה ע״י קיום המצוה כו׳.

39) הל׳ ביהב״ח פ״ו ה״א. פרש״י (ור״ח) שבועות טו, ע״א. ולהעיר שזה שצריכים מלך כו׳ לקדש העזרה נלמד ממ״ש למשה „ככל אשר אני מראה אותך כו״ דמשה רבינו מלך הי׳ כבגמרא ורמב״ם שם.

40) בשלח יז, יג.

41) אף שלא הי׳ הכרתת עמלק, הרי גם לפני מקדש ראשון לא נמחה זרעו של עמלק ראה ש״א כז. ל, יז. ועוד. וראה ב״ב כא, סע״א ואילך. ובחדא״ג סנהדרין. ספרי דבי רב שם. וראה צפע״נ סנהדרין שם עד״ז לענין מלך „אך חטאו בזה ועד ימות המשיח לא הוה״.

ח. לויט דעם איז מובן וואס דער רמב"ם איז מאריך, אנהויבנדיק פון „משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה" און איז ממשיך „כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו" — וואס דערמיט איז ער מבאר אז דער ציווי פון „ועשו לי מקדש" ביי משכן משה איז געווען א ציווי לדורות און אז מ'האט אים מקיים געווען ווען „העמידו משכן וכו'"; דער חילוק איז געווען נאר אין דעם אופן הקיום: דער מקדש שעשה משה, וויבאלד ער איז געווען געבויט אין מדבר און אויפגעשטעלט „ממסע למסע", איז געווען אין אן אופן פון „משכן" (אן „אהל"[42]) — נאר „לפי שעה" — און במילא איז דער אופן החיוב והקיום נמשך געווארן אויך ווען „נכנסו לארץ" כל זמן זיי זיינען דארט געווען אין א סדר פון „לפי שעה" — איידער דעם גמר פון די „ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו". און יהושע איז דאך געווען א מלך[43].

„ומשם באו לשילה": וואס דארט זיינען די אידן געווען אין א מצב פון מנוחה יותר אין ארץ ישראל — ס'איז דאך געווען לאחר שכבשו ושחלקו[44]

42) ראה שמואל ב ז, ו. ובפשטות קאי „אהל" על ה„משכן" ו„משכן" על „שילה". ועי' פרש"י שם. וראה זח"ב רמא, א. ובכ"מ.

43) רמב"ם הלכות מלכים שם ה"ג.

44) ואף שהמצוה היא לאחר מלחמת עמלק, הרי מב' הכתובים שבגמרא (ורמב"ם הל' מלכים) „והניח לכם מכל אויביכם גו' והי' המקום כו'" (ובפרט שבפשטות התחלת הכתוב היא „ועברתם את הירדן וישבתם בארץ גו'". וראה פרש"י סנהדרין שם ד"ה בכניסתם לארץ) „והי' הניח לו מסביב מכל אויביו" מוכח שבנין הבית שייך למצב דמנוחה. וראה חדא"ג סנהדרין שם. ספרי דבי רב שם. ולהעיר מהגי' (הובא בדק"ס שם) והי' בהניח לך ה"א מכל אויביך — הכתוב דפ' תצא במחיית עמלק. ובספרי ראה לפנינו (לא הובא המשך הכתוב „והניח לכם גו' כ"א התיבות לפנ"ז) אשר ה"א מניחל אתכם.

דעמאלט האט מען דארט געבויט בית של אבנים, ניט קיין אהל, (ווי ביז דאמאלס), נאר „שס"ט שנה עמד משכן שילה"[45].

אבער אויך נאכדעם „וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון .. וימי נוב וגבעון שבע וחמשים שנה". ד.ה. אז אויך בנוגע נוב וגבעון זאגט דער רמב"ם: „ובנו שם מקדש" (כאטש דער ארון איז דארט ניט געווען און עס ווערט בכ"מ אנגערופן „במה גדולה"[46]), ווייל די מצות בנין המקדש[47] איז אויך דעמאלט געווען[48]; נאר היות אז ס'איז ניט געווען קיין מצב פון מנוחה בחכלית פון מלחמה, דעריבער איז ב„ימי נוב וגבעון" ניט „בית עולמים" — „ומגבעון באו לבית עולמים" (וואס דעמאלט איז געווען דער ענין פון „מלך" בשלימות, ביי דוד ושלמה, און אויך שלימות המנוחה פון מלחמת עמלק)[49].

45) אבל מוסיף „ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה", היינו שעדיין לא הי' בית קבוע ממש. וראה לקמן הערה 52.

46) מ"א ג, ד. תוספתא זבחים ספי"ג. וראה מאירי מגילה ט, ב. ובכ"מ.

47) ולכן כתב „ובנו שם מקדש" שמשמע שהי' שם בנין אבנים (וכ"כ רש"י פסחים לח, ב), ולא שהקימו שם אוה"מ — המשכן כמ"ש בפיה"מ להרמב"ם במשנה זבחים פי"ד מ"ז. וכדמשמע מכ"מ. וראה תפא"י זבחים שם. הר המור' שם סק"ד.

48) וצ"ע אם גם לזה צריך מלך, ונוב נבנה ע"י שמואל (ראה לשון הגמרא (זבחים קיח, סע"ב וש"נ) שמלך שמואל, ושנה שמלך שאול ושמואל), וגבעון ע"י (שמואל•) שאול או דוד, ראה ס"ע פי"ג. סדר הדורות ב"א תתעא. הר המור' שם סק"ה. ועוד. ואולי תלוי אם „בנו שם מקדש" (כרמב"ם כאן) שאז צריך למלך. או שרק הקימו האה"מ — המשכן.

49) וכ"ה הסדר דג' מצות אלו בבנין בית השלישי כברמב"ם רפי"א מהלכות מלכים המלך המשיח וכו' ובונה המקדש. ובה"ד שם: יעמוד מלך

•) ע"פ הילקוט שמואל א (כח) מס"ע.

ט. ע"פ הנ"ל וועט ווערן פאַר־שטאַנדיק, וואָס אין אַנהייב הלכות מלכים רעדט דער רמב"ם וועגן אַלע „ג' מצות" און פאַרוואָס ער בריינגט דעם פסוק „לשכנו תדרשו ובאת שמה", ניט דעם פסוק „ועשו לי מקדש" און אויך ניט קיין פסוק מפורש בנוגע בית עולמים[50] — היות אַז ער רעדט וועגן זמן „בשעת כניסתן לארץ" (נאָך כיבוש וחילוק), איז שוין דעמאָלט געווען דער קיום פון די אַלע ג' מצות שנצטוו וואָס זיינען „תלוין זב"ז" (הגם אַז זייער תכלית השלימות איז געווען בבנין ביהמ"ק בירושלים)[51]:

ס'איז שוין געווען דער בנין פון אַ בית (ניט קיין אהל ווי לפנ"ז); נאָך די י"ד שנה פון כיבוש וחילוק[52] איז געווען אַ מצב פון מנוחה אין ארץ ישראל: און ס'איז געווען דורך יהושע וואָס ער איז נתמנה געווארן למלך (ע"י משה רבינו ובית דינו, ווי די מצוה פון מינוי מלך דאַרף זיין לדורות) „ע"פ ב"ד של שבעים זקנים ועל פי נביא"[53] [משא"כ דער משכן וואָס איז געווען לפי שעה אין מדבר (וממסע למסע), ניט אין אַ מצב פון מנוחה, און משה"ס מלוכה געפינט מען ניט אַז עס זאָל זיין ע"י מינוי, ווי די פרטי מצות מינוי מלך][54].

יו"ד. עפ"ז קען מען אויך פאַרענטפערן די שאלה בנוגע דער הלכה הנ"ל אין הל' ביה"ב, און וואָס מען קען פון איר ארויסלערנען להלכה בפועל:

דער רמב"ם פסק'נט[55] „ואסור לאדם שיעשה בית תבנית היכל אכסדרא תבנית אולם חצר כנגד העזרה" — איז וויבאַלד אַז אַלע אויסגערעכנטע בנינים האָבן געהאַט אַ דין מקדש און ביי יעדן האָט מען מקיים געווען די מצוה פון „ועשו לי מקדש"

כו' וילחום מלחמות ה' (סתם — כולל מלחמת עמלק ולאחר הכרתת זרעו כו' ומצב דמנוחה —) כו' „אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביביו" (תיבות אלו נשמטו ע"י הצנזור) — אז — ובנה מקדש במקומו. וראה הר המור" שם סק"ב.

אבל בנוגע לבנין בית שני דלא הי' שם מלך וכו' (רמב"ם פ"ו מהל' ביהב"ח הי"ד, וברמב"ם שם „ובמה נתקדשה בקדושה ראשונה כו'"), אולי י"ל דאין צריך כיון שהוא המשך דבית המקדש הא'. וראה קונטרס דרישת ציון וירושלים בשו"ת שאילת דוד בתחלתו. ולהעיר מרמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ז „כיון שנמשח דוד וכו' והרי המלכות לו ולבניו כו'" ובה"ט שם. וראה צפע"נ סנהדרין שם. ועוד. ואכ"מ.

50) ראה ספרי דבי רב שם בסופו.

51) והיינו אף שהרמב"ם מדבר ב„בית הבחירה", מ"מ לא הביא כתוב מפורש על בית הבחירה, אלא כתוב שבו מרומז משכן שילה. וכדלקמן.

52) ורק כשבאו לשילה נאספו הבמות (משא"כ בגלגל ונוב וגבעון) והיא היתה מנוחה כו' (משנה זבחים קיב, ב) וראה גמרא שם קיט, א ואילך. ושם (ובספרי ראה יב, ט) גם דיעה „דנחלה זו שילה". ובפיה"מ שם „נקרא שילה בית כו'". וראה ספרי תבוא (כו, ב) אל המקום אשר יבחר ה"א זה שילה ובית עולמים. רמב"ן שם. ובכ"מ הושוו שילה ובית עולמים. וראה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג מ"ע פד־פה. ובכ"מ. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 79 ואילך.

53) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ג.

54) עפכהנ"ל מובן שינוי לשון הרמב"ם דבהל' ביהב"ח כ' הרמב"ם „לעשות בית", ובהל' מלכים „לבנות", וכ' הצפע"נ (מהד"ת ג, ב. עז, א) דל' „לעשות" פי' „שיהי" ול' „לבנות" פי' ד„המצוה היא הבנין": בהל' ביהב"ח מבאר התוכן דמצות בנין ביהמ"ק (שבכל הזמנים וכמ"ש „בית ליי" (כנ"ל הערה 34) מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו כו'"), ולכן כ' הלשון „לעשות". (ראה בארוכה לקו"ש חי"א ע' 120 ואילך). משא"כ בהל' מלכים שמדבר ב„ג' מצות שנצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ" כ' „לבנות", כי הוספת המצוה שם היא לא בעצם (תוכן) מצות בנין הבית, כ"א קיום מצות בנין בית הבחירה שלאחר מצות מינוי מלך, והכרתת זרעו של עמלק (אבל להעיר מצפע"נ שם ג, ב בהמשך דבריו, דכתב שזה החילוק דמשכן ומקדש. ואכ"מ).

55) הל' בית הבחירה פ"ז ה"י. מר"ה כד, א. ע"ז מג, א. מנחות כח, ב.

•) וכ"ה בסהמ"צ שם בהוצאת קאפח. משא"כ בדפוסים שלפנינו: „לבנות".

[ביז אז אויך דער ביהמ"ק, הגם אז זיין ציור און די פרטים פון מדת ארכו ורחבו זיינען געווען אנדערש ווי אין משכן, פונדעסטוועגן זיינען די ענינים העקריים שבו געווען בדוגמת המשכן[56]; ווי דער רמב"ם שרייבט[57]: „ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה"[58],

איז י"ל אז דער איסור לעשות „בית תבנית כו'" איז חל אויך אויפן נאכמאכן דעם תבנית פון משכן[59], פון משכן שילה[60] און נוב וגבעון[61].

---

56) ולהעיר ממ"ש שם פ"א הי"ב „והכל חייבים לבנות כו' כמקדש המדבר". ובפ"ו הי"א שם (הובא לעיל הערה 39). פ"ז הי"א. ועוד. ולהעיר מפרש"י פרשתנו כה, ט. וברא"ם שם.

57) שם פ"א ה"ה.

58) ועפ"י הנ"ל צע"ק מ"ש הרמב"ם לפנ"ז „ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית כו' והוא הנקרא אולם" מנין שגם אולם הוא עיקר בבנין הבית כיון שלא הי' במשכן (ואולי מקורו מגמ' הנ"ל לא יעשה אדם בית תבנית — שחשב אולם). וראה קרית ספר שם דהא במשכן לא הי' אולם ואע"ג כו' אפילו הכי לענין קדושת הבית ליכא שינוי בין משכן למקדש דכמו במשכן ליכא אלא ג' קדושות כו' עיי"ש. ולהעיר מעירובין ב, א. ובכ"מ. תוי"ט כלים פ"א מ"ט ד"ה ההיכל מקודש. וראה הר המור" שם סק"י. ואכ"מ.

59) יריעות העליונות הנעשים מעורות תחשים (פרשתנו כו, יד) א"א לעשות שהרי תחש הי' רק בזמן משה (שבת כח, א. פרש"י פרשתנו כה, ה). אבל מוכח בשבת שם דעיקר האהל הוו יריעות התחתונים, ובזה כבר נק' המשכן אהל. וראה צפע"נ (הפלאה בהשמטות נד, א) דאם קפל הרוח את היריעות העליונות המשכן כשר. וראה לקמן ע' 454-5.

60) במנ"ח מצוה רנד סק"ו שקו"ט בזה ורוצה לחדש (דלא כמשמעות הפוסקים ושו"ע) שהאיסור הוא רק בזמנו: בזמן המשכן הי' אסור לעשות כתבנית המשכן כיון שהי' אז משמש לפניו. וכן כשהי' שילה עומד וכן נוב וגבעון וכן ב"ר הי' אסור לעשות בכ"ז מהזמנים איזה תבנית שהי' דוגמת התבנית שהי' משמש אז וכן בבית שני כשל בית שני כו', אבל האידנא כיון דאין משמשין לפניו אפשר דאין בכלל הלאו הזה. אבל הריי"ז נגד דעת הפוסקים טושו"ע יו"ד סקמ"א ס"ח דאסור גם עכשיו (כמו"ש שם בעצמו), וא"כ י"ל דגם דמות המשכן כו' אסור. ובשו"ת בית אפרים או"ח סיו"ד כ' דלדעת רש"י והרמב"ם (למסקנא) האיסור הוא גם בתבנית בית ראשון. וגם עפ"י דבריו י"ל שאסור גם בתבנית משכן.

והנה במנ"ח שם הקשה דא"א לומר שעכשיו אסור כל הבנינים „דהיו מודיעים לנו חז"ל צורת המשכן שילה ג"כ כדי לידע תבניתו". אבל מזה גופא שלא מפורש מדתו מוכח שמדת ארכו ורחבו כו' הי' כמו המשכן וכדמוכח מהיריעות שע"ג. וגם אם לא הי' בדומה ממש הריי"ז (בפשטות) לפי שלא הי' שינוי המעכב. וראה לקו"ת ברכה (צט, ד) „להבין ההפרש שבין בנין המשכן לבין בנין שילה כי לכאורה הם שוין ממש בארכן וברחבן וכל הפרטים כמו צורת המשכן כן נעשה בנין שילה". וראה מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' פא.

ולהעיר מסוטה (ט, סע"א) „זה משה ודוד שלא שלטו כו' נגנז אה"מ". וראה יומא עב, א (סוכה מה, ב): „עצי שטים כו' עומדים שעומדין לעולם ולעולמים" (ובפרש"י שם). רבינו בחיי פרשתנו כו, טו'. ולפי"ז ג"כ הוא דמות שמשי שמשמש לפניו ית'. ואף שזהו עפ"י דעת התוס' (ד"ה לא אסרה ר"ה כד, ב. ע"ז מג, ב. ד"ה כרובים — יומא נד, ב. מאירי ע"ז (מב, ב. מג, א). ר"ן ע"ז שם) דגם למסקנא לא חזר בו אביי והאיסור ד„לא יעשה אדם בית תבנית כו'" הוא מטעם דלא תעשון אתי — כדמות שמשי כו' — ראה פנ"י ר"ה שם, א ד"ה אמר אביי. בית אפרים שם ד"ה אך מדברי רש"י,

הרי עפ"י הכלל דאין להרבות במחלוקת י"ל שאסור גם לשיטת הרמב"ם דמשמע מהמשך ההלכות שהוא מדין מורא מקדש (במ"ש בשו"ת בית אפרים ומנ"ח שם). וראה רבותינו בעה"ת (תשא ל, לג): „איש אשר יקח כמוהו, וכן גבי קטורת לפי שאין דרך להשתמש בשרביט של מלך וכן אמרו חז"ל שלא יעשה אדם בית תבנית היכל כו'".

61) עפמש"כ הרמב"ם „ובנו שם מקדש" וע"פ הכלל דילמוד סתום מן המפורש י"ל לכאורה דמקדש דנוב וגבעון הוא כהקודמו — שילה. וע"פ פיה"מ וכו' (בהערה 47) הריי"ז אוהל מועד דהמדבר, וא"כ בין משכן שילה בין האוה"מ בלא"ה אסור.

ועפ"י הנ"ל שלהרמב"ם אסור גם לעשות תבנית משכן וכו' יומתק שזהו בדוגמת הכלים שבהמשך

•) וראה צפע"נ עה"ת ר"פ תשא.

יא. דער ביאור בזה בפנימיות הענינים:

אינעם תוכן און סדר פון די ג׳ מצות איז חסידות[62] מבאר, אז „שום תשים עליך מלך״ איז די בחי׳ פון יראה, וואָרום „מלך״ איז ענינו — ירא את הש״י ביתר שאת, ער איז בטל צום אויב־ערשטן, און דורך דעם מלך וועירט נמשך די יראה און ביטול צום גאָנצן עם[63].

און אז מ׳דערגרייכט שוין צו דער בחינה פון יראה, דער ענין פון אתכפיא, דאָרף דערנאָך זיין מחיית עמלק, דער ענין פון „ובערת הרע״, וואָס דאָס איז דורך אתהפכא: און ערשט דערנאָך קען מען, און מען דאָרף, צוקומען צו דער מדריגה פון יראה עילאה, וואָס דאָס קומט דורך ביהמ״ק — „ומקדשי תיראו״[64], וואָס די מדרגה פון יראה קומט פון בחי׳ חכמה, דער ענין התורה. און אזוי אויך בכל דור ודור, אויך בזמן הגלות משחרב ביהמ״ק — די ד״א של הלכה[65].

און עפ״ז וועט מען פאָרשטיין פאָר־וואָס דער ציווי אויף בנין ביהמ״ק און אויך דער בנין פון (ערשטן מקדש —) משכן בפועל, האָט געדאָרפט זיין דוקא דורך משה רבינו (און ווי דער רמב״ם איז מדייק „וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו״) — וואָרום די משכת הדעת צו יעדער אידן, וואָס דורכדעם קומט מען צו צו יראה, איז ע״י משה[66] (ווי מיר געפינען, אז אויפן פסוק[67] „ועתה ישראל מה ה״א שואל מעמך כי אם ליראה״ פרעגט די גמרא[68]: „אטו יראה[69] מילתא זוטרתא היא?״ און פאָרענטפערט: „אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא״), און דעריבער האָט התחלת ענין המלוכה (יראה תתאה) ביז דעם בנין המשכן (יראה עילאה) לאח״ז געדאָרפט קומען ע״י משה רבינו.

[נאָכמער: דער ענין המשכן והמקדש איז דאָך כמרז״ל[70] „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם״ בתוך כאו״א מישראל, אז יעדער איד קען (און דאָרף) אויפטאָן צו זיין אַליין א משכן ומקדש — „ושכנתי בתוכם״ — און דעם כח אויף דעם האָט ער פון בחי׳ משה וואָס איז דאָ ביי אים: און ווי דער אַלטער רבי[66] איז עס מסביר, אז לגבי כל אחד ואחד מישראל איז יראה א „מילתא זוטרתא״, ווי עס שטייט אין פסוק „שואל מעמך״].

אָבער לאידך, איז שלימות פון מצות בנין המקדש געווען בבית עולמים, וואָרום דער ענין המלכות בשלימות ובגלוי האָט זיך אויפגעטאָן דורך דוד המלך[71], ביז צו דעם גילוי פון מלכות בתכלית השלימות, וואָס וועט זיין ווען „יעמוד[72] מלך מבית דוד הוגה בתורה

לזה (בהלכה שם) „שלחן בצורת שלחן ומנורה בצורת מנורה״, שצורתם הוא המפורש בתורה בנוגע למשכן.

והטעם שלא כתבו הרמב״ם בפירוש הוא דמכללי הרמב״ם (יד מלאכי כללי הרמב״ם ס״ה) שאינו מביא דינים מחודשים שלא הוזכרו בש״ס.

62) אוה״ת בשלח ע׳ תרסז.

63) ראה גם דרמ״צ מצות מינוי מלך.

64) קדושים יט, ל. בהר כו, ב.

65) ברכות ח, א.

66) תניא פמ״ב.

67) עקב י, יב.

68) ברכות לג, ב.

69) כ״ה בתניא. וכ״מ בע״י. וכ״ה בחדא״ג. עיין יעקב. ועוד. אבל בגמרא לפנינו: אטו יראת שמים.

70) ר״ח (שער האהבה פ״ו ד״ה ושנ׳). של״ה (שער האותיות אות ל׳). ובכ״מ.

71) ראה בארוכה דרמ״צ שם. אוה״ת שם ע׳ תרסו.

72) רמב״ם ספי״א מהל׳ מלכים.

ועוסק במצות כדוד אביו כו' ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחום מלחמת ה' וכו' ובנה מקדש[73] במקומו",

וואס דעמאלט וועט זיין דער ענין פון מלך בשלימות[74], און הכרתת זרעו של עמלק בשלימות — עס וועט זיין „השם שלם והכסא שלם"[75], דער גילוי מלכותו של הקב"ה[76], און שלימות אין בנין ביהמ"ק[77], אַ בנין נצחי וואס „מקדש[78] אדנ"י כוננו ידיך"[79], במהרה בימינו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ דברים תשל"ו)

---

73) ראה לעיל הערה 49 שזהו הג' ענינים מינוי מלך הכרתת זרעו של עמלק ובנין ביהמ"ק.

74) ראה דרמ"צ שם בסופו.

75) תנחומא (ובאבער) ס"פ תצא. פסיקתא דר"כ ספ"ג. מדרש תהלים ט, ז. פס"ר פי"ב, ט. פרש"י ס"פ בשלח.

76) וראה ברכות נח, סע"א. ובפרש"י שם. חדא"ג שם. מדרש תהלים (באבער) מזמור צז. אוה"ת שם ע' תרסו ואילך (וראה תו"א פה, א: „בסא מלכותו שום תשים עליך מלך כו". צה, ג ואילך. ועוד).

וגם מכהנ"ל מוכח מה שנת"ל ס"ו ובהערות שם דשלימות ענין מלחמת עמלק היא ע"י מלך. ושלימות גדר מלך כאשר הוא לוחם מלחמת עמלק. וראה הערה הבאה בבנין ביהמ"ק.

77) וראה אוה"ת שם (ע' תרסח), תצא (ע' תתרכד) — שכדי שיהי' בנין ביהמ"ק צ"ל השם שלם והכסא שלם. ולכן צ"ל תחלה שימחה זרעו כו'.

78) בשלח טו, יז. ובפרש"י שם. ומסיים: ואימתי יבנה בשתי ידים בזמן שה' ימלוך לעולם ועד.

79) אף שזהו בעיקר לדעת רש"י ותוס' (סוכה מא, סע"א. פרש"י ר"ה ל, סע"א. תוס' שבועות טו, רע"ב ד"ה אין. ובכ"מ בזהר ומדרשים), משא"כ לדעת הרמב"ם הנ"ל שמלך המשיח בונה מקדש — כבר נת' בכ"מ התיווך בזה, שמשיח יבנה השערים והדלתות — ראה בכהנ"ל לקו"ש חי"א ע' 98 והערה 61. וש"נ.